

Rudija Šeliga, Francija Zagoričnika in Tomaža Šalamuna. Poleg dejstva, da obe oznaki zajameta samo filozofsko, ideološko ali kar svetovnonazorsko plat teh avtorjev, pa še te ne docela točno, je dodatna težava še ta, da sta v dobršni meri neliterarni in zlasti za poezijo premalo otipljivi, da bi se dalo literarne tekste zares periodizirati v njun okvir.

Kljub temu da je instrumentarij za označitev in periodizacijo najnovejšega literarnega gradiva še docela amorfen ali celo kaotičen, pa vendar tudi tak omogoča vsaj približno orientacijo po območju, ki za razumevanje konstant slovenske literature nikakor ni brez pomena. Kot je skoz prejšnja obdobja mogoče slediti nastajanju in konsolidaciji bistvenih, konstantnih in v tem smislu tipičnih potez slovenske literature, tako je v sodobni književnosti mogoče odkrivati njihovo daljnosežno spreminjanje. Ali se te konstante še zmeraj ohranjajo v svoji prvotni podobi ali pa se že odločilno preobražajo, če že ne kar izginjajo? Ali bo slovenska literatura bližnje in nekoliko bolj oddaljene prihodnosti po svojem bistvu še to, kar je bila toliko desetletij, če že ne kar stoletij? Zdi se, da so prav to osrednja vprašanja, na katera naj odgovori razmišljanje o slovenskih literarnih konstantah; vprašanja, zaradi katerih je takšno razmišljanje tudi edino aktualno in opravičljivo.

(Se nadaljuje)

Nevin
Birsa

Pesmi

ŠE CVETE POMLAD Še cvete pomlad nad prerijo vzdihov,
ki si jih poslala kot rahlo nagrbančen
zven do mojih ustnic, še se spomin raztaja,

nenadoma, ne v kipečem studencu ne v iskrah,
ki jih pošiljajo vode čez moje grlo:

tu cvete, res cvete pomlad!
ta zvijugana kantata sreče, čebelji let,
od koder se sinice poigravajo z mimoidočimi:
tu cvete, res cvete pomlad!

O neskončni obesek, pretkan v mojem srcu:
o struna ustnic, razpeta nad menoj!

VZKLIKNI Razdružuješ se v svetlobi,
V SUHO NOČ približaš se v temi:
BOLESTEN KRČ okna ugašajo.
Vrata tlesknejo, veter se predrami:
ponoven tlesk!

Enajsta je blizu, polnoč.
Zasuj še zadnjo pot,
jo odvrzi med amonijak zvezd
in vzklikni v suho noč bolesten krč.

Nihče ne ve za sij,
ki je zdaj v nama:
med vijoličnim drevesom
in enako potopljenim nebom
še iščem luč,
ki me ugonablja in spet oživlja, vrača k tebi.

Zunaj najinih žgočih src
pritiska mraz,
šklepetajo okna
in vse, tam zunaj visoko, je zdaj nedosegljivo:
temni curek iz zelenja in daljav
se prižiga v prsih.

In drsiva v razkrto bleščavo neba, o bog!
in še sanjava, med ladjami in vzhodi,
navzgor do anatomije zvezdà,
še sanjava tisti čas;
in tisti čas je zdaj
belina, je jezero in je kristalen zven.

NAJ LJUBIM Naj ljubim tvoje telo,
 tvoje pršeče oči!
 Streseš svetlobo,
 režeš prsi s poševno nitjo molka,
 in te ne morem več imenovati:
 pena morij, tvojih zob,
 kako naj vendar rečem, —
 naj planem kakor propeler,
 o spet morja čez tvoje belo telo,
 to galebjo, plahutajočo sekiro,
 skrito za obzorjem,
 skrito v cevkah živcev,
 na nepremičnih gredicah venoznega veselja:
 skoraj kakor žalost,
 na katero se naslanjam,
 na kateri slonijo morske ptice,
 krvave od velikega zahoda
 halug in slik.

SVETLOBA, NAJMOČNEJŠA Proč, proč z vsem štirioglatim,
 rezajočim,
 proč z ostrimi sencami,
 ki so vklenile svet.

Samo še ti obstajaš:
 obla, razgaljena, gladka.

Razklepaš nepoznane planete,
 polagam srce na dlan,
 vrtinčim ustnice k ustnicam,
 tržem sebe,
 pijem vate,
 da, vate, tvoje noge, tesno razvejane roke,
 da, da, malo, še malo,
 da, da, da,
 svetloba, najmočnejša, pekoča . . .
 Na okna buta noč.

KI SO KOT ČUDEŽ Dišeči bliski cvetja mi vozljajo kri:
 tisti vzklik se spušča vame,
 in ustavim se na obodu eskima,
 vbitega v okvir kantine: čez rahlo
 muziko tekajo dekleta,
 in že si tu, greben iz sonc,
 nanizanih v belo nit,
 ki jih razliješ v seme,
 ki bo zdaj zdaj pognalo toplo pomlad,
 ki bo zdaj zdaj pognalo beli dih,
 zdaj zdaj osvojilo kri, toploto
 in se zazrlo vame
 z bleskom vseh rastlin,
 ki so kot čudež, kot resnica.

DA NE BI ŠE UMRL Pozabil sem, da prideš,
 zato bi rad umrl,
 daj, da bi, sklonjen nad tolmun,
 med igre in jasmin teme,
 prepleten v čelu in tvojih rokah,
 zato bi rad umrl,
 daj, da bi, zrušen od tvojih oči
 umiril bliskovito ptico,
 ki ti mrši lase in misli,
 daj, da bi se, zapleten
 v gorenje lune in sanj,
 oblakov in senc
 in žarkov tvojega nemira,
 tudi jaz sesul,
 da bi se sklonil,
 da bi te poljubil, da bi ljubil,
 da ne bi še umrl.

NAJ UGASNE Postavil sem šotor pred tvoje srce:
 BESEDA odstopam od velikih stvari,
 odstopam od smrti.

Bakreni členki srca so žalostni,
 razpet sem v praznem zraku
 in sem med kamenjem, kakor rdeča zemlja.

Pridi in dokaži, da me ljubiš, da me ljubiš,
če ne, naj se zrušijo zastave
in mesta, naj ugasne beseda!

TI KONJIČKI KRVI Skozi temo prihajam k tebi,
skozi sončni dah
presekanih poti in z vozli semenja
prihajam k tebi:

Oh, ti konjički krvi!
ki mi bijejo v sencih in srcu,

naj te ne straši utrip neba
ne bojazen zvezd: vse to nosim v duši,
ne morem skriti v drhtečih prstih.

Kakor zgubljen sem, med svojimi zbeganimi čuti
ne slišim drugega kot smešek
s tvojih ustnic, pomladnega viharja
in lase v vrtincu zvezd in drevja.

ZVEZDE SO ZELENE Zvezde so zelene:
kragulj, ki kroži v območju
temne gobe!

Skozi vetrovno prizmo
vekov te ljubim:
ko prihaja tenčica skrivne ljubezni
in skriva pekel
in skriva vročico, poljube živali
in reke:

spominjam se te, spominjam se te!

VRTNA UTA Listje na stekleni strehi se bliska
v obraze, se nasloni na tla.

V roke vzamem prostrani molk
vrtov in zgubljenih mešičkov peloda:

pozna luč se odbija od navideznih sten
in igre praznine — vse police so
strte, brez okraskov, kakor oropane.

Obrazi tonejo in valovijo,
in senca deklice, ki se porcelanasta smehlja,
se daljša in zgublja za vogalom: v sanjah.

Noč in strah se zlijeta v šum,
nato sem steklo in prah,
nato me oklene vročica.

Nada
Matičič

Kadar veter poje

Čakam na Bontempa. Na otoku ni nikogar več. Odšla je tudi ribiška družina. Andrina s svojimi rakci in jastogi, Tonko s tisto brazgotino od oslovega udarca, stari Luka z mrežami in Jakina s posodami. Odropotali so s starim čolnom in pustili so mi mačko, da me brani pred mišmi.

Ko so odhajali, sem stekla na pečine in baba Jakina mi je pomahala z robcem. Ko so se skrili za rtičem, sem splezala na skale. Bili so

globoko spodaj in zdelo se je, da se komaj premikajo. Tisti rdeči in razcefrani Tonkov slamnik je bil edino znamenje življenja v neskončnem mirovanju vode. Tonko je dvignil slamnik. Še enkrat. Potem so izginili za poslednji rtič.

Ni mi vseeno, da so odšli. Pravzaprav sem si želela, da bi jih ne bilo, ko me je pred mesecem pripeljal sem Bontempo. To spoznanje me je zdaj presenetilo.

Sicer pa imam še sivega osla. Poslednjega od treh, ki so jih pred tremi leti pripeljali sem stari ljudje z naseljenega otoka. Pripeljali so jih zato, ker jih niso hoteli ubiti, preživljati pa jih tudi ne morejo več, ker so stari in nimajo nikogar, da bi še delal namesto njih. Dva rjava osla sta že poginila in Tonko in Luka sta ju zakopala. Nad borovim gozdom so ljudje napravili zbiralnik za vodo s koritom. Zato osla nista umrla zaradi žeje in lakote. Umrla sta od starosti ali pa od česa drugega.